

Handläggare
Ann Christine Johansson
Telefon: 08-508 288 27

Till
Miljö- och hälsoskyddsämnden
2014-04-08 p 30

Tillsyn över Förorenade Områden samt redovisning av undersökningar av förorenad mark under år 2013

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna redovisningen av tillsynen över Förorenade områden 2013

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Gustaf Landahl
Avdelningschef

Sammanfattning

Miljöförvaltningen bedriver tillsyn över förorenade områden inklusive förorenade byggnader.

Branschen präglas fortfarande av att den är händelsestyrd och beroende av byggkonjunkturen. Både mängden ärenden och behovet av expertstöd har ökat de senaste åren. Stockholm har blivit renare i och med att gamla industriområden exploateras för bostäder och tagit ytterligare ett steg närmare en giftfri miljö. Under 2013 har fler riskklassade objekt i Stockholm främst kemptvättar undersökts och kunnat avskrivas från listan över objekt med stor risk för människors hälsa och miljön.

Bakgrund

Allmänt

Miljöförvaltningens tillsyn över förorenade områden är till största delen händelsestyrd. I samband med exploatering sker markundersökningar. Om fastigheten är förorenad görs en upplysning om

innehav av förorenad mark. Under 2013 inkom 51 upplysningar. Om området ska exploateras, bebyggas med bostäder, krävs ofta en efterbehandling (avhjälpandeåtgärd). En anmälan skickas då in, under 2013 inkom 32 anmälningar.

Förvaltningen har utarbetat en strategi för hur av länsstyrelsen riskklassade objekt i riskklass 1 och 2 ska hanteras. Under 2013 har därför ett antal nedlagda kemtvättar undersökts.

Under 2013 har ett stort antal riskklassade objekt tillkommit. Det gäller främst verkstads- och grafiska branschen. Vid årsskiftet var antalet riskklassade objekt i Stockholm 382 varav 16 i riskklass 1 och 106 i riskklass 2.

Större projekt och tillsynsaktiviteter

En ansvarsutredning togs fram under år 2011 som omfattar alla de fastigheter som berörs av den tidigare industriverksamheten i Vinterviken. Under 2012-13 har kompletterande provtagning av jord, grundvatten, sediment och byggnader som ska utmynna i en huvudstudie pågått med statliga bidrag. Arbetet avslutas under våren 2014. Ansvarsutredningen och huvudstudien är nödvändiga dokument för att kunna söka statliga bidrag för saneringsåtgärder i ett senare skede. I väntan på en mer varaktig åtgärd har en förorenad strandremsa täckts över med grus för att minska åtkomsten och informationsskyltar har satts upp.

En omfattande sanering av Beckholmen genomfördes 2011-2012 men den sista etappen kvarstår och avslutas under 2014. Efterbehandlingen av ett av stadens mest förorenade områden har till stor del varit finansierad med statliga bidrag. Cirka 77 500 ton schaktmassor har transporterats bort och rena massor lagts tillbaka. Föroreningarna består främst av bly, PAH (tjära) och kvicksilver men även betydande mängder koppar och zink. Platsspecifika riktvärden d.v.s. föroreningshalter som utan risk för människors hälsa kan lämnas kvar i jorden, har tagits fram dels för området kring de bostäder som även i framtiden ska finnas kvar på ön och dels för parkmark som allmänheten har tillträde till. För att skydda kvarvarande träd har en särskild riskbedömning gjorts för vad som kan lämnas kvar under trädrötter och en ny metod med vakuum-sugning av jord kring rötterna har utprovats något som säkert bidrog till att saneringen blev dyrare än förväntat och projektet kunde därför inte avslutas under 2013. Tjära under en byggnad på varvsområdet kunde inte avlägsnas med mindre än att byggnaden

rivs och byggs upp igen, något som planeras ske under innevarande år.

I staden finns ett antal nedlagda tippar. Det är svårt att bedöma miljö och hälsorisker vid arbeten i gamla deponier. De flesta är schaktmassetippar där schaktmassor, byggavfall men även slagg och slam har deponerats. På och invid några av dem planeras bostäder. Det gäller bl.a. Sköndalstippen, där en trädgårdsstad planeras. Omfattande markundersökningar har gjorts och arbetet som sker i samråd med miljöförvaltningen fortsätter i första hand med fler grundvattenprovtagningar. Tipporna vid Lövsta har sluttäckts och ett reviderat kontrollprogram har tagits fram. Under 2013 utreddes frågan om eventuellt pågående läckage till Mälaren från Lövstatippen efter att undersökningar i sedimenten utanför påvisade mycket höga föroreningshalter. Föroreningarna visade dock vara gamla föroreningar före sluttäckningen och läckaget har genom åtgärderna minimerats.

I Norra Djurgårdsstaden är de första etapperna färdigsanerade och boende har börjat flytta in. Efterbehandlingen kommer att pågå under ytterligare flera år och i flera etapper. Spaltgasverket med gasklockor och tillhörande bergrum för naftalagring är under avveckling. Planering för att hitta nya användningsområden för gasverksbyggnaderna har påbörjats. I övriga delområden inom Norra Djurgårdsstaden bl.a. i södra Värtan pågår utredningar inför exploatering.

I Hammarby Sjöstad fortsätter omvandlingen av området då flera av återstående kontor/industrihus byggs om eller rivs och det blir fler bostäder och skolor. Även nya parkytor skapas.

Förvaltningen har vidare uppmanat Fortum Distribution att uppdatera såväl dokumentation som avvecklingsplaner och egenkontroll för bolagets oljekabelnät. Ett antal upplysningar och anmälningar om avhjälpandeåtgärder för oljekabelnätet har hanterats under året.

De stora projekten Norra Stationsområdet och Norra Länken fortgår. Ett flertal mark- och exploateringsfrågor i infrastruktur- och byggprojekten pågår, även inom tillsynsområdet förorenad mark.

I samband med den omfattande byggverksamheten i staden uppstår ett stort överskott av schaktmassor som idag måste transporteras långa sträckor till deponi men som skulle kunna återanvändas för att minska användningen av jungfruligt material. Ett projekt med

återanvändning av lätt förorenade massor i en bullervall pågår i Kista.

Utöver detta har många frågor om mark och grundvattenföroreningar behandlats både internt på förvaltningen och som hjälp åt andra förvaltningar och bolag. En stor mängd externa förfrågningar har kommit från byggföretag i branschen, konsulter, andra kommuner, banker och allmänhet m.fl. En klar ökning de senaste åren tyder på stor aktivitet i branschen men även en ökad medvetenhet hos fastighetsägare och byggföretag.

Länsstyrelserna inventerar och riskklassar potentiellt förorenade områden enligt Naturvårdsverkets Metodik för Inventering av Förorenade Områden, MIFO. Riskklassningen kan göras i två steg, där fas 1 utgörs av arkivstudier och eventuellt platsbesök medan fas 2 även innehåller en översiktlig provtagning. Vid riskklassningen tilldelas objektet en riskklass mellan 1 och 4, där riskklass 1 innebär störst risk för människors hälsa och miljön och riskklass 4 minst risk. Förvaltningen har lagt upp en strategi för hur objekt i riskklass 1 och 2 ska utredas.

Det särskilda anslag som nämnden hade för markundersökningar under år 2013 har använts för att undersöka tidigare kemtvättar, en i riskklass 1 och åtta stycken i riskklass 2. Här rör det sig om befintliga byggnader där tvättverksamhet tidigare bedrivits. Kemtvättar kan lämna kvar klorerade lösningsmedel som kan sugas in i byggnader och förorena inomhusluften. Provtagningen visade i flera fall på rester från den tidigare verksamheten, men inte i sådana mängder att det finns behov av åtgärder. Dessa objekt har därför kunnat avskrivas från länsstyrelsens lista över objekt med stor risk för människors hälsa och miljön. Utöver dessa objekt har även en tidigare yllefabrik på Reimersholme, med riskklass 2, undersökts. Även här kunde rester från den tidigare verksamheten konstateras, men inte i sådana halter att ytterligare åtgärder blir nödvändiga. I några fall måste dock försiktighet iakttas vid grävarbeten på fastigheterna. Förvaltningen har informerat fastighetsägarna om de rekommendationer som lämnats i slutrapporterna. Bilagt finns sammanfattningarna från undersökningsrapporterna.

Förvaltningens synpunkter

Allmänt om tillsynen av förorenade områden 2013

Antalet anmälda efterbehandlingar har ökat påtagligt, från sju år 2011 till 32 det gångna året. Antalet inkomna upplysningar om att man funnit föroreningar i mark har på motsvarande sätt ökat från 40 till drygt 50 under 2014. Det ökade antalet ärenden kan relateras till pågående infrastrukturprojekt, byggkonjunkturen samt Fortums arbete med oljekabelnätet.

De större exploateringsprojekten som pågår har blivit färre då en del såsom Annedal har färdigställts. De största projekten under 2013 har varit marksaneringarna i Hjorthagen och Norra Stationsområdet.

Ett tillsynsområde som uppmärksammats mer på senare år är vattenskyddsarbetet. Både vid markarbeten och saneringar inom Östra Mälarens vattenskyddsområde i Stockholm och vid exploateringar som kan störa känsliga ytvattenrecipienter har frågan uppmärksammats mer, t.ex. längs Bällstaån.

Under 2014 planeras för undersökning av ett flertal parker, se bilaga 11, som kan ha kvar föroreningar efter tidigare industriell verksamhet eller från ditlagda fyllnadsmassor. Undersökningen har ett barnperspektiv så det är yttlig jord i områden där många barn vistas som kommer att undersökas. Undersökningen genomförs efter avstämning av lämpliga provtagningsplatser med andra förvaltningar, stadsdelsnämnderna och länsstyrelsen.

Effekt av tillsynen

Generellt kan marken sägas ha blivit renare eftersom de större exploateringsprojekten främst är belägna inom historiska lämningar och fyllningsjordar som åtgärdas i samband med exploatering av t.ex. Gasverksamrådet och Hammarby Sjöstad. Stockholm har då blivit renare och ytterligare ett steg mot målsättningen om en giftfri miljö har tagits. Det av länsstyrelsen högriskklassade objektet Beckholmen har i stort sanerats och i det andra högriskklassade projektet Vinterviken har undersökningar och utredningar gjorts i riktning mot kommande saneringsåtgärder. Vid Lövsta har högt riskklassade deponiområden nu täckts slutgiltigt, vilket gett en stor riskminskning i den delen av staden, inte minst till godo för vattenskyddet för Mälaren. För särskilt utpekade och känsliga vattenresursen Bällstaån har Annedalsprojektet inneburit att historiska föroreningslämningar där åtgärdats och förhindrats att nå vattendraget.

Medvetenheten om att marken kan vara förorenad har även lett till att förorenade överskottsmassor tagits om hand på ett riktigt sätt och inte återanvänds på olämpliga platser.

Under 2014 genomförs ett projekt för att ytterligare minimera och förbättra masshanteringen inom staden. Bland annat genomförs informationsträffar med olika aktörer inom området.

Slut

Bilagor

- Bilaga 1 Sammanfattning Kemtvätt 1
- Bilaga 2 Sammanfattning Kemtvätt 2
- Bilaga 3 Sammanfattning Kemtvätt 3
- Bilaga 4 Sammanfattning Kemtvätt 4
- Bilaga 5 Sammanfattning Kemtvätt 5
- Bilaga 6 Sammanfattning Kemtvätt 6
- Bilaga 7 Sammanfattning Kemtvätt 7
- Bilaga 8 Sammanfattning Kemtvätt 8
- Bilaga 9 Sammanfattning Kemtvätt 9
- Bilaga 10 Sammanfattning Yllefabriken
- Bilaga 11 Parkundersökning 2014